

Jemtlands Tidning

Nr.1 17.5 1976 årg.5

HEMBYGDSFÖRENINGEN JAMTAMOT, NORRLANDS NATION, UPPSALA

Läsmästaren Halvard Gunnarsson, Oslo 1591

Om Jemtarna:

Hev dette folk eingong vore villt
er det no seda og tenksamt
og mot den framande venlegt og snillt
raust og gjestmildt og beinksamt

Jemtlands Tidning.

EN NY VÅR

Bröder. Så kom den då till slut. Jemtlands tidning. Efter ett sabbatsår ligger den nu framför dig. Kasta inte ut barnet med badvattnet, uppmanade förre red. Tomas Jonsson (som vi för övrigt tackar för hjälp och uppmuntran vid återupplivningen). Utkastad blev måhända inte barnet men några ordentliga kallsupar fick det nog för upplivningsförsöken var både ihärdiga och trägna innan det började andas. Nåväl, otaliga är de händelser som utspelats sedan förra numret och som evinnerligen kommer att leva i folkets minne. Vem kan tex. glömma tyningsförsöket av presten under birkakarlarännen när denne begav sig till skithuset för kontemplation, eller det oförfärdade hoppet i Fyrisån under JH:s pubafton? Som sagt, de flesta minnena lever och frodas i folkmun och Gud hjälpe att det så förblir. I övrigt vill vi tacka för alla bidrag och vädja till alla att känna sin gudfadersplikt, d.v.s. hålla barnet vid liv = sända in fler bidrag. Red.

ingen så lång att han inte gett tøj se
ingen så stutt att han inte gett böj se

Till "Turistjämte"

Jamtamots överhövding brukar sluta med hälsningen "Mæ raukes", och "rauokes" har tydligen väckt undran hos "Turistjämte" enligt en insändare till N.V. Till information för "Turistjämte" och andra, som inte närmare känner till jämtmålen skiftningar mellan öst och väst, nord och syd, kan jag tala om, att uttrycket stämmer med målet i den bygd, som överhövdingen räknar som sin hemort, trakten kring Svenstavik. I fornspråket var diftonger, "tveljud", i bruk över hela Norden. Med tiden har de sammandragits till enkla ljud i större delen av vårt land, men dessa "gamla diftonger" finns kvar i stor utsträckning i Jämtland, dock inte österut. Man säger på många håll t.ex. stejn, hauk och øj för riksspråkets sten, hök och ö. Nu är det att märka, att det i språket i en del socknar kring Storsjöns utlöpare mot Svenstavikshället förekommer en s.k. "sekundär diftong", alltså en diftong, som inte fanns i fornspråket utan uppstått senare. Det gäller uttallet av långt ä i t.ex. äs, gård, som uttalas "aus" och "gaul". Ett bra exempel är också "blau-maule-bauten" (blå-målad-båten), som lär ha trafikerat Storsjön åt det där hållet. Första ljudet i denna diftong uttalas vanligen som ett öppet a-ljud, men ibland går a-ljudet mor ä. Det här språkdraget finns i socknarna Oviken, Hackås, Berg, Asarna, Klöv-sjö, Rätan och något litet i Näs. Raukes är alltså en bra återgivning av vad man i t.ex. Bergsdiakten säger för riksspråkets "råkas".

Bertil Flemström

ÖH:s reflexioner

Jag skall först og främst be og få tacka de som har arbetat med att göra denna tidning, det såg ju ett tag ut som om det inte skulle bli någon.

När ni läser denna tidning så förmodar jag att moten för Vt. är över och att en ny styrelse har blivit utsedd. Vi får väl hoppas att den kan komma med nya friska grepp till hösten. När höstterminen började stod Jamtamot utan någon formell ÖH sedan Per-Erik Wåglin frånsagt sig återval. Han lovade dock att han i mån av tid skulle leda själva förhandlingarna. Detta fick tikk följd att föreningen inte hade den sammanhållande kraft som den så väl behöver. På novembermotet gjorde dock motet slag i saken och valde under-tecknad till ny ÖH, platsen som hövding blev då ledig och ingen mindre än Bo Oskarsson från Aspås blev vald. Oskarsson började sin karriär på ett mycket förnämligt sätt, genom att starta en kurs i Jämtska. Kursen har pågått på måndagskvällar uppe i "kammarn" där det givits tillfälle för intresserade att delta. Som avslutning vill jag passa på att önska den nya styrelsen lycka till.

Torsten Sivertsson
ÖH

Artut

att en sångbokskommite' har utsetts. Olle Bergwall fått en dotter. Oscarssons kurs i Jamtska blev en sådan succe'. Ljusnan fortfarande inte är utbyggd. ett samarrangemang mellan Jamtamot-JH-Härjajämt kommer att äga rum på Jamtli i sommar.

Klent

att den inte kommit till något konkret resultat ännu. de'int'vårt e Jamt. så få visste om den. Linken, Brallan, Jakob mfl. inte skickade in sina utlovade alster. den uppsökande verksamheten av nyblivna universitets-studerande i Uppsala ännu ligger nere trots Motbeslut.

Jemtlands Tidning.

utgives av
hembygdsföreningen Jamtamot
Norrlands nation Uppsala
Red. Arne Rubensson
Thord Larsson-Graff
Per Erik Nygren
Tel. 018/12 16 27
Studentv. 26-752 34 U-a
Fotogr. Ulf Nyström
Ansv. utg. Arne Rubensson
Utges med 300 ex. per nummer

Nå jätt dae skriiv meir på Jamtska! Broder Ruben og undertecknad har översatt en del rock-låtar till. Jamtska. Nåtyttj mae att dä jätt finnes fleir ta jamtom som e kapabel te å skiiv nå eget på Jamtska (strunt i stavningen) Dä kan vëra poesi, prosa, sångtexter, m.m. Bidragen kan sändas til Thord-Hubert Larsson-Graff, Studentv. 26, 752 34 Uppsala. Landskapsföreningen Jamtamot planerar att ge ut en diktsamling på Jamtska så skynn deck å skriiv!

Dä e fäll artut, va?
H P Burman

Jamtamots Hederspris

...Har i dagarna ånyo delats ut. Tisdagen den 30 mars 1976 fyllde årets Hederspristagare Anna Magnusson, jämt 80 år, och samtidigt passade en tvåmannadelegation ur Hembygdsföreningen Jamtamot - bestående av br. Hövdingen Bo Oskarsson och ego - på att besöka henne i hemmets "lugna"

hård i Brynje, c:a 1.5 mil öster om sta'n, för att därstädes dela ut priset.

I anledning utav denna prisutdelning vill jag, innan jag närmare ordar om Anna Magnusson, något kommentera den allmänna utvecklingen i praxis ang. Hederspriset: Som jag dessutom i ett tidigare nummer talat om prisets tillblivelse, nöjer jag mig med att peka på några intressanta detaljer fr o m hösten 1973:

1) Enligt prisstatuterna skall priset tilldelas..."den, som gjort en värdefull insats för Jemtlands län". Avsikten var här icke att det skulle röra sig om ett rent kulturpris, utan att varjehanda insatser torde böra ifrågakomma - därav den något vaga formuleringen. Men hur har det gått? Vilka har belönats? Jo, i tur och ordning Karl-Fredrik Jehrlander, Ragnar Ohlson, Beppa Wolgers samt Anna Magnusson. Den förstnämnde fick priset för "huskut é knog ma musik på bygda", den andre på grund av sina insatser för teater- och biblioteksväsendet i Jemtland, Beppa för "jamtländsk känsla i ord och bild", och Anna Magnusson för sitt "Hembygdens värnande"; visst liknar det onekligen hittills ett rent kulturpris?

2) En annan avsikt var, att genom själva priset dels i någon mån stödja konstnärer och dyl. hantverksskickligt folk i hemlandet genom att varje år låta någon ny person förfärda ett pris, dels icke låta priset vara enhetligt år för år, utan fastmer få fram en originalgrej i ett enda exemplar i varierad form och material. Här har motet lyckats bra: Jehrlanders pris utgjordes av en gedigen skål, tillverkad av Ingrid Atterberg (nota bene Upsala!); Ragnar Ohlsons utav en järnsculptur, gjord av Erik "Jompo" Lindberg, Ytterhogdal; Beppes likaså en skulptur av järn och sten, förfärdigad av Olle Festin i Hackås; Anna Magnusson, slutligen, av en s k finnväv, ritad av Anita Persson, Jämtslöjd, och vävd av Svea Jonsson, Fanbyn, Genvalla. Frånsett Atterbergskan har motet här alltså hållit intentionerna utmärkt!.

3) I övrigt om statuterna och praxis:

(a) Förslag till hederspristagare skall vara inlämnade - dvs vara tillhanda - till styrelsen senast den 15 november. Första gången gick detta som smort; som Jehrlander emellertid fick sitt pris redan å Julmotet 1973, och Ragnar Ohlson sitt a marsmotet 1974, sattes då tidpunkten till februarimotet rent undantagsvis. När det skulle utses pristagare å Julmotet 1974 ströks en dusk kandidat p g-a för sent inlämnande; och senast gick det friktionsfritt! Motet tycks vilja tolka regeln ang. senaste inlämningsdatum restriktivt!

(b) Vidare skall förslagen vara skriftliga och motiverade; Jehrlander föreslogs dock muntligt, vilket accepterades av motet! Men eljest har motet hållit fast vid statuternas regel härvidlag!

(c) Utdelningen skall ske under mars månad; här har två avsteg

skett, dels då första priset delades ut å Julmotet 1973, dels betr. Beppa Wolgers' pris - HAN HAR NÄMLIGEN ICKE HÄMTAT DET ÅN!!! Smått skandalöst! (Egen anm.). Utdelningen skulle i hans fall egentligen ha skett å stormotet 1975; motet valde här att enbart tillkännage utdelningen, och å efterföljande valmot fastslogs, att statuternas beteckning "utdelas" icke behövde vara detsamma som verkliga "dela ut", och att ett rent tillkännagivande av utdelningen följaktligen till nöds vore tillfyllest! Distinktionen synes vara endast semantiskt bärkraftig, och motets agerande måste här betecknas som föga normgivande!.

(d) Utdelningen skall också ske å mot; kapitlet Beppa Wolgers har jag redan omtalat. Men icke heller utdelningen till Anna Magnusson skedde helt statutmässigt, ty visserligen var det i mars, men icke å mot, utan uppe i Brynje utanför Östersund... Märk dock: Motet hade i och för sig inget erinra mot att låta henne hämta priset å mot!. Slutsats? Ja, motet tycks här kunna göra avsteg från statuternas regel om utdelning å mot!.

(e) Slutligen statuternas regel om att ..."som pristagare må endast fysisk person ifrågakomma...". När det å februarimotet 1974 skulle utses pristagare framkom, att Lennart Björkquist, Storjamt, föreslagits någon tid innan detta mot; emellertid hade han strax innan nämnda tidpunkt avlidit, varför frågan nu vore, om statuterna tillåte ett ev. postumt utdelande. Motet tolkade regeln sålunda: Statuterna tillåter inte motet att besluta att dela ut priset till en då redan avliden. D v s: Vid den tidpunkt då motet tar ställning till kandidaterna och utser pristagarna, måste samtliga förslagna vara vid liv! Om däremot pristagaren skulle dö mellan denna tidpunkt och själva prisutdelningen, blir i såfall denna utdelning postum, men icke själva beslutet!.

Detta något om hittillsvarande praxis. Över till Anna Magnusson.

Under större delen av sitt liv har hon med sällsamt intresse ägnat sig åt sin hembygd, i all synnerhet Kyrkås, till vars hembygdsförening och -gård hon varit en "startmotor och ständigt pådrivande inspirationskälla; vid sidan härav har hon bl a intensivt ägnat sig åt det mesta inom den inhemska väverikonsten, där hon än idag håller regelbundna kurser; vidare har hon gjort storartade insatser för Jämtslöjd, Jemtlands läns museum och föreningen heimbygda. - Hennes hem i Brynje liknar f ö mest av allt ett levande museum med vävar av alla de slag från golv till tak. Och apropås det: Berömt är hennes s k HÖNSHUS. Det är nämligen inget hönshus av det vanliga slaget, ty dels har hon aldrig haft så mycket som en höna där, dels är det brandsäkert! Idén till Hönshuset fick hon för åtskilliga år sedan, då hon märkte, att hennes arkiveringslusta hotade göra henne husvill; därtill kom, att det på den tiden inte var direkt "kvinnofolksgöra" att på detta sätt samla diverse material, utan, som hon själv säger: "Dom säger alltid att kvinnsfolk är så hönsiga, så det är därför jag kallar det för hönshuset... för jag kunde ju inte säga att jag skulle göra ett arkiv när jag tog och planerade det,... utan det gick under täcknamn".

Häri torde ligga en stor sanning. I hönshuset har hon bl a också en vittomfattande släktrönlina, där hon efter åratals forskning kommit 17 (!) generationer bakåt i tiden. Ett oinbundet ex härav donerade hon f ö till Jamtamot; förutom denna gåva fick motet även en stencilerad, ingående beskrivning hur man går till väga för att förfärdiga alster utav häst- eller kosvanstagel...!

Stefan Halvarsson

Arne Rubensson

E' Reis

Det stora landet i väster

Den stora metallfågeln flämtar genom luften, över atlanten tills vi skymtar Newfoundland och Hudson Bay. Det till bristningsgränsen packade planet kränger, genom de många bönerna och svordomarna känner man lätt igen de mångahanda nationaliteterna. Den kollektiva hjärtklappningen till trots leder socialiseringsprocessen inte till några intimare yttringar.

New Yorks skysrapor står som malplacerade hässjeroer medan metallfågeln vinglande söker sin väg till flygplatsen. Vi genomgår den sedvanliga landningsproceduren och hälsas sedan välkomna av Camp Americarepresentanter.

Vi fraktas med per buss till Commodore hotell på 42:a gatan. Ett par mörka skönheter med handväskorna lätt dinglande på axeln säger hallo och ler sina vitaste leenden. Det bar mig emot men, nej, jag måste tacka nej till deras storslagna erbjudande.

En ny morgon randas eller rutas eller snarare rundas känns det som. En ny dag iallafall. Solen har gått upp och signalhornen på de hundratals gula droskorna har agerat ställföreträdande väckarklockor. Jämten gnuggar ögonvitorna och lägger högtidligt in den allra sistaste mullbänken. Dags för sajteing. Vi skall beskåda Empire State building. Vi äntrar de på rad uppställda fordonen.

Det första vi får syn på är en byggnad så stor så det tycks som om själva himlafästet vilar på dess tak. Jag gör genast i-

ordning min kamera och utropar: Empire State ... Nej, nej, skurrar gajden, de därne e bare e skithus i jämförelse med Empi. Jag rodnar lätt över min enfald. Så åker vi genom en latinsk stadsdel. En kinesisk stadsdel. Så. Plötsligt. EN kloss tornar upp sig framför oss. Jag hisnar. Det där gett nog vara ... Men återigen, nej. Vi for vidare. Genom hippisarnas stadsdel och konstnärernas by, Greenwich village, genom fyl-lonas och knarkarnas kvarter. Det mänskliga menageriet, säger gajden och förväntar sig skratt och applåder. Nu känns luften annorlunda. Det känns som om den vore utsatt för ett gigantiskt tryck från ovan. Jag lägger mig ner på trottoaren men allt jag ser är en ändlös mur av betong. Jag behöver inte tvivla längre. Detta är Empi.

Så satts vi åter på bussarna. Efter en stund malkas vi de' jag vet-inte-hur-många-hektar som skall bli mitt och ett 50-tal andra utlänningars hem de närmaste månaderna. Vi kliver ur bussarna och hälsas med ett par valda ord välkomna av Joe Schwartz, exekutive nånting: Kära coucellors ni har blivit handplockade, var stolta över att vi har antagit er. Det här lägret är det största på hela ostkusten, ja i hela USA. Så tystnade han för ett ögonblick tills han kväder det vi alla väntat på: Ja, förmodligen störst i hela världen.

Därefter visas vi till våra respektive tält. Dessa tygdoningar där vi skall komma att tillbringa större delen av våra närmaste månader. En militärsäng, madrass

och ett skåp som tycktes mera lämpat för barbiedockorna än för fullvuxna Jämtar, utgör vår utrustning. En glödlampa, dinglande från en rankig träribba i taket verkar som en magnet för en ringa del av Nordamerikas myggsläkten.

Aj, satan, höres på ett sydländskt tungomål från tältet intill. En stockholmare hade trampat igenom en upprutnad plank i golvet. Det ordnar sig nog, sade jag uppmuntrande, samtidigt som jag erfor en ilning av lycka över att vara jämt och därmed ha jämtens innebyggda intuition för håll av alla slag.

Träningsveckan inleddes med en hektisk jakt på varjehanda aktiviteter. Gymnastik, forboll, israelisk dans, slöjd, simprov, ja allt möjligt tjafs. De essentiella, mondäna och inspirerande lekar, som genom seklers tankemödor och emperi blivit formade till divin perfektion syntes helt negligerade. Vad hade hänt med den uråldriga rovkroken eller den hypermoderna innesporten snusdoskastning? Jag häpnade. Så bortom all kultur och kunskap syntes mig dessa människor. Men, eftersom jag var väl medveten om etnocentrism och dess avigsidor beslöt jag mig för att undervisa detta folk. En färdighet, det måste jag tillstå, uppnåddes i rovkrok. Og nog fanns det talangfulla bjässar, det fick jag nog erfara. De tränade oerhört flitigt. Trippelmackor med jordnötssmör och marmelad, monsterliknande hamburgare, samt feta mjölkshakar, allt visade sig utveckla de för rovkrok så eftersträfvansvärda storachlena. Ja, kära vänner och bröder, jag fick röna mitt första nederlag på mycket, mycket länge.

Ifråga om konst och musik visade sig detta folk, i jämförelse med andra utlänningar (Sundsvallare tex.) förvånansvärt läraktiga. Det dröjde inte många bägare på puben förrän Stor-Märta gjole

forts.sid.10

Drängen i Storgården var poetiskt lafd. En kväll roade sig några ungdomar med att skriftligen uppställa de krav de hade på sin tillkommande. Kraven skrevs i prosaisk form utom av drängen vars lyriska ådra tog sig följande poetiska uttryck:

Hu som je ske gift me mæ
hu ske væra hör' da dæ:
Innafejt mæn uttamager
ljus å blåögd, huskut fager.
Mun ske væ rent smultronrø
tænnran paass at hålest brø.
Håku væ blott lagomt stor
naglan vit mæn inga klor.
Nasan forme rektut finnt
goslenn væra aller sint.
Lång å välvæxt som n' tall
värm i sjåla Hænnran kall.
Fåttran små, högst 37
inte glosu som e ku.
Hög i bröst'an, småfin bejn
rak i ryddja, aller sejn.
Tjusa kuunn av bære den
aller si att æner mæn.
Laga mat hu kunna bõr
itna brænn å si se för.
Diisk å ståda, skuur å gno
bædd e säng sæ mjuk för tvo.
Skjortan tvætt från dynja rejn
aller slams på utpå vejn.
Mjåalk å basa, ryykt å soop,
kælvan drecke ge ti'n skoop.
Masan riiv å hælmen haack
på kalasom kunna taack.
Skata lorten utpå kasa
aller pæta heri nasa.
Aller kuut mæ særven milla
aller æenner kæra gilla.
Lagomt skratt å lagomt griin -
lagomt prata, lagomt fliin.
Hu å mett, ja, ideal -
värdefull å ittna ska.
Era sæ å finns' a te
kann 'a meg sitt hjærta ge.
Gærna får'a fættig væ
de bety då ittna dæ.
Ha dom pæning, ittna mer -
lycka gönom spjålle fer.
Gohejt e stor rikedom
strunt om ponjen då å tom.

apropå redigering: En sa alre räkne ut nå i förväg

Magnus Huss är Wild

Döda fallet

P. E. Nygren

Om Magnus Huss har många traditioner uppstått, och han har gått till historien som den förste som reglerade en norrlandsälv. Han föddes den 18 april 1755 i Boda, Indalsliden. Tydligt trivdes han inte med livet som bondson för han började tidigt med affärer i Sundsvall, där han handlade virke åt stadens borgare. Som handelsbetjänt drev han även självständig verksamhet och ingick tex kontrakt om byggande av handelsfartyg. År 1786 sökte han buskap men verkar att ha haft motståndare i stadens handels-socitet, som vägrade honom inträde pga hans dåliga handstil. Först efter bevärr hos kommerskollegiet blev han upptagen i borgerskapet.

Även i fortsättningen syns han ha haft svårigheter med sundsvallarna, i sina olika affärer, ända tills pga betalningssvårigheter mister burskapet 1793. Han lyckades ändå uträtta en hel del under sina år som borgare. Bland annat kan man säga att han grundade bruket i Torp och varvet i Vifsta, alltså Torpshammar och Vifstavarf. Detta är han dock inte känd för av olika skäl, varav ett kan sägas vara Döda fallet.

Det var Döda fallet som han skulle skapa när han 1793 trädde i tjänst hos Storforsbolaget. Ett bolag vars syfte var att undanröja en fors, Storforsen eller Gedungsen som den också kallades. Bolagets problem var gammalt och även det vattenfall man hade att göra med var det. Vid istidens slut bildade i Indalsälvens dalgång en vik, i vilken de från inlandsisen kommande smältvattenälvarna avlagrade stora grus- och sandmassor. På många ställen, där dalgången var smal, anhopades dessa till väldiga barriärer vilka mer eller mindre fullständigt utfyllde dalgången. När landet började höja sig efter isens bortsmältning började älven gräva sig en fåra genom de i dalbotten liggande sedimentmassorna. Men det hände på en del ställen att den återfann sin ursprungliga, före istiden uteroderade dalfåra, för därefter var som djupast, var ofta de lösa sedimentmassornas barriärer högst upptornade. Älven kom att rinna fram vid sidan av sin gamla fåra och ibland när den gamla fåran vid fortsatt landhöjning skar sig ned allt djupare bergströsklar, gav den upphov till fall och forsar. På det sättet uppkom Gedungsåsen och andra forsar i Indalsälven tex. Krångede.

Gedungsforsen hade en fallhöjd av 38 meter varav ca 20 var lodräta. Redan i början av 1700-talet uppkom planer på en flottled förbi Gedungsen. Även strategiska skäl i fråga om förbindelse med Jämtland torde ha inverkat. I alla fall kom ej dessa planer, av skilda anledningar, till utförande förrän i slutet av århundradet. Det virke som borgerskapet i Sundsvall behövde för de vidgade marknaderna på kontinenten, då främst Holland och England, låg i det inre av Ångermanland och Jämtland. Från Jämtland kunde inget timmer flottas från trakter belägna ovanför Gedungsen, därför att stock-

arna bröts av som tändstickor i forsen.

Sedan omkring 1750 hade sundsvallsborgarna verkat för någon form av flottningsfaled förbi Storforsen, och 1766 förelåg ett projekt av den tillkallade experten Jakob Stenius. Ur de svårigheter som Gedungsforsen beredde timmerflottningen framsprang ett bolag, Storforsbolaget. Et bildades av hemmansägare i Stugu by och Ragunda socken uppbackat av sundsvallsborgarna, för att leda Indalsälven förbi forsen.

Den 10 juli 1779 utfärdade Gustaf III i Drottningholm ett brev i ärendet. "Som denna vattenledning måtte lända både riket i gemen och orten i synnerhet till märklig båtнад och nytta" hette det i brevet. Efter det att k:majt givit sitt bifall påbörjades arbetet men det avstannade snart. 1793 åtog sig Magnus Huss att, för 100 riksdaler i kosthåll och arvode, genomföra arbetet som bestod i att skära igenom en grusplåtå vid Ragundasjöns södra ände, och därmed tysta det största fallet i Indalsälven och kanske det mest storslagna vattenfallet i Sverige.

Planen gick ut på att med hjälp av Boängsbäcken (en på sommaren nästan helt uttorkad bäck men vid vårfloden vattenfylld och häftig) vars vatten man vid vårfloden skulle leda till Lokängsremmen, utföra grovarbetet i grävningen. Det nedanför åsen strömmande vatt-net skulle sedan fångas upp i plankade dammar för att hindra ett alltför snabbt och farligt fullbordande av rännan. Därefter skulle dammarna flyttas längre upp tills det var dags att släppa på huvudvattnet direkt från älven genom den förberedda rännan som skulle bli 500 alnar lång och få ett djup av 40 fot under markytan. Vårfloden 1796 kom sent på året och dessutom häftigt. Ragundasjöns vatten trängde in i kanalen som skulle gå genom den dämmande grusbarriären. Vattnat som välldes in i brunnar och överströmsledningar och in under rännorna, underminerade åsen som försvann i flodyågen. På 4 timmar, natten mellan 6 och 7 juni 1796 tömdes den 16 km² och 27 km långa Ragundasjön och förde tillsammans med Indalsälvens vårfloed bort hela den dämmande sedimentmassan. Detta gjorde att betydande arealer vanns för jordbruket och att det 13 km uppströms, vid Ragunda kyrka, bildades en ny fors, Hammarforsen. Vårfloden åstadkom samtidigt stor skadegörelse i byggderna nedanför, när vattenmassorna bröt igenom grusplåtån. I älven steg vattnet 24 meter över den normala nivån, och i Västerede och Västerede by steg vatt-net med en gryg fot i minuten. Vattnet förde bort bodar, hus, båtar, bryggor och redskap och skadade kvarnar, sågverk, skog och mark längre ned mot kusten. När vattnet till sist rann undan tog den med sig åkerjorden. Den tog praktiskt taget med sig allt utom som genom ett under, människoliv.

Resultatet av händelsen blev att Sundsvalls borgerskap som ansåg sig vara juridiskt och moraliskt sett utan ansvar, ställde Storforsbolagets arbetsledare Huss som ansvarig, som tack för sina nya utkomstmöjligheter som gjorde dem förmögna genom all den skog de upphandlat ovanför fallet. Resultatet blev även att älven återtog sin ursprungliga fåra (dvs den som den haft före istiden). Ragundasjön försvann och Hammarforsen bildades. Storforsen tystnade och blev Döda fallet: ett märkligt exempel på floderosionens verkningar. Fallet och dess 2 km långa kanjon är sedan 1926 fridlyst och sträcker sig från Döda fallet till mötespunkten med den nuvarande älvfåran.

Huss orsakade även en snart 200-årig tvist om ersättning för förlorat laxfiske i och med att han sänkte Ragundasjön. forts. sid. 10

- BLOMQVIST: Indalsälven - en kraftkälla. 264 sidor med 200 bilder och kartor, häft. 22:-, inb. 28:-
- BROMÉE: En bok om Sveg och Härjedalen. 430 sidor inb. 42:-.
- BULL: Jemtland og Norge. 247 sidor 18:- inb, 25:-.
Död på fjället. Karolinernas fälttåg över fjällen 1718-19.
häft. 20:-, inb. 30:-.
- ENSTRÖM: Mitt i Sverige. Kulturhistoriska skildringar från Storsjöbygden från 1647 till 1811. 336 sidor häft 18:-, inb. 25:-
- FLENSTRÖM, BERTIL: Jämtländska ortnamn. 266 sidor häft. 28:-, inb. 38:-.
- HASSELBERG, GUDMAR: Frösö trivialskola. 312 sidor, ill. 18:-. inb. 26:-
- JACOBSSON: Östersunds Elementarskola och läroverk 1847-1947. 304 sidor, häft. 30:-, inb. 38:-
- LEVI JOHANSSON: Bebyggelse och folkliv i det gamla Frostviken. 360 sidor inb. 35:-
- Kungl. Jämtlands fältjägarregementets historia. 580 sidor, inb. 36:-, numrerad bibliofilupplaga 50:-.
- KARDELL: Minnen från Fjällbygden och Fyrisvall. Prof. Carl Zetterström och hans tid. 156 sidor 16:50, inb. 21:-
- ULLBERG: En bok om Kall. 432 sidor inb. 32:-
- ULLBERG: Abr. Wilhelm Burman och hans familj. 122 sidor. En familjekrönika från 1700-talet 24:-, inb. 32:-.
- WANGBY: "Jämtlands Reformator". Landsprosten Erik Andersson i Oviken och hans samtid. 128 sidor. 18:- kart. 28:-.
- WIKEGÅRD: Rödöns socken, byar och gårdar. 456 sidor. Utgiven under redaktion av Lars Faxén, inb. 32:-
- OHLSON: Jämtland, bildalbum i färg. 16:-
- JÄMTMÅL:
- OHLSON: En bok om jämtskan med ordlista, grammatik och läsövning häft. 18:-, inb. 24:-
- LARSSON: Ömse funderingar på jamtska. Ny utökad upplaga. 18:-.
- MACNUSSON: Jamtblomman. Dikter på jämtmål. 18:-

Ur
Jemtlandica
Wisenska Bokhandeln, Östersund

DIN SKO finner DU hos

Din sko

Prästgatan 24 Östersund tel. 12 54 49